

● O VZŤAHOCH PÁPEŽSTVA K RUSKU. — Dielo prof. Eduarda Wintera¹, východonemeckého slavistu, je nám, najmä našim historikom dobre známe. Vo svojej širokej tematickej škále dotkol sa neraz aj našich dejín, politických i kultúrnych. Stačí tu spomenúť jeho knihu *Die tschechische und slowakische Emigration in Deutschland im 17. und 18. Jahrhundert* (Berlin 1955), (Česká a slovenská emigrácia v Nemecku v 17. a 18. storočí), kde osvetľuje mnohé zaujímavé stránky slovenského kultúrneho života v minulosti.

Teraz prof. Winter zamerl svoju pozornosť na inú slovanskú politicko-kultúrnu oblasť: na Rusko, konkrétne na vzťahy pápežstva k Rusku, a to od 9. storočia až dodnes. Prvý zväzok tohto diela sa však zaoberá touto problematikou len do vzniku osvietenstva. Druhý zväzok ju má riešiť od osvietenstva, cez reštauráciu, kapitalizmus až po imperializmus a tretí zväzok, s názvom *Sovietsky sväz a Vatikán*, ju uzavrie. Ide teda o trilógiu, ktorej prvý diel máme už v rukách.

Dielo má predovšetkým historicko-kultúrny charakter a preto sa o ňom nemôžeme vo filozofickom časopise priveľmi šírť. Predsa však jednu svojou stránkou do neho patrí. Prof. Winter rieši problematiku metódou historického materializmu. To znamená, že v cirkevných bojoch, ktoré sa odohrávali medzi východnou a západnou kresťanskou cirkvou, v ich svároch o Rusko, v pápežskej snahe o znovuzjednotenie rozštiepenej cirkvi atď. nevidí v podstate boje o šírenie „pravej viery“ a pod., teda spory náboženské, ale iba hospodárske a politické. Vatikánu pri jeho snahe nešlo o náboženské podmanenie si Ruska — čo sa mu nikdy nepodarilo — išlo mu v podstate o podrobenie si Ruska hospodársky a politicky. Bytie, hospodársky záujem tu boli prvotné, myslenie, náboženstvo — druhotné.

A z tejto stránky kniha prof. Wintera podáva aj filozofovi mnoho poučenia. Je veľmi

zaujímavé sledovať, ako sa boje o svetské záujmy veľmi často maskovali bojmi o záujmy duchovné, ako sa v ich mene zneužívalo náboženstvo, ako sa navonok bojovalo slovom božím, no vnútri intrigami, úskokmi, diplomatickými fahmi a pod. Čitateľ tu vidí pravú tvár skutočnosti a jej masku, ilúziu, ktorou klamali často aj samých činiteľov v týchto akciách.

Práca prof. Wintera má teda čo povedať aj filozofom a preto si získa ich záujem.

(tm)

● SOCIOLOGICKÝ VÝSKUM V SLUŽBÁCH VÝSTAVBY STRANY. —

Polský časopis pre ekonomiku, politiku a kultúru „Polityka“ uverejnil článok,* v ktorom sa uvádzajú výsledky zaujímavého sociologického výskumu, ktorý na podnet Vysokej školy spoločenských vied a organizačného oddelenia ÚV Poľskej zjednotenej robotníckej strany uskutočnila Sekcia sociologických výskumov Vysokej školy spoločenských vied. Pracovníci sekcie vytýčili si za cieľ zhrnúť fakty, ktoré by umožnili dať konkrétnejšiu odpoveď na otázku: kto vstupuje do strany? „Strana“, píše sa v článku, „je zložitým spoločenským organizmom. Preto zároveň s rozšírením foriem straníckej činnosti v straníckych inštitúciách rástla potreba všestrannej a hlbkej analýzy života strany. Túto funkciu plnili do určitej miery hlásenia, avšak život a činnosť strany vyžadujú si hlbší výskum.“

Po prípravnej práci pristúpili sociológovia k masovému výskumu vymedzených spoločenských skupín, najmä kandidátov a aktivistov strany vo veľkých podnikoch, v ktorých je viac ako 400 členov strany. Pritom sa usilovali preskúmať čo najväčší počet závodov, aby údaje boli čo najúplnejšie a typické pre patričnú spoločenskú skupinu. Výskum sa robil pomocou ankety, obsahujúcej 77 otázok, a štúdiom materiálov v straníckych organizáciách a na riaditeľstvách podnikov. Zhrnuté

¹ Eduard Winter, *Russland und das Papsttum*, I. Teil, (Rusko a pápežstvo, I. diel), Akademie-Verlag, Berlin 1960.

* Polityka, č. 11, 1961.

fakty umožňujú konkrétnejšie charakterizovať kandidátov na základe získaných údajov o povelaní, veku, pohlaví atď., určiť stupeň intenzity prílivu nových členov do strany podľa jednotlivých profesií, zistiť činiteľov, ktorí rozhodujúcim spôsobom vplývajú na vstup do strany, vytvoríť si určitú predstavu o ideovom profile kandidátov atď.

Výsledky výskumu poslúžia stránickým inštitúciám pri ďalšej výstavbe strany.

(ak)

● ČO S DEĽBOU PRÁCE? — Jednou z najhumánnejších ideí klasikov marxizmu-leninizmu je nepochybne idea odstránenia starého systému deľby práce v podmienkach beztriednej spoločnosti. Akademik S. G. Strumilin vo svojej štúdií *Na putjach postrojenija kommunizma** okrem iných problémov, súvisiacich s prechodom ku komunizmu, dotýka sa aj tohto.

Predovšetkým konštatuje, že niektorým autorom sa táto idea zdá zastaralou a utopickou a že iní dokonca tvrdia, že v praxi budovania socializmu a komunizmu dochádza skôr k prehľbovaniu deľby práce. S tým nemožno súhlasiť, hovorí akademik Strumilin. Je síce pravda, že v Sovietskom sväze deľba práce existuje aj dnes, no tento fakt iba potvrdzuje Leninov názor, že danú úlohu nemožno splniť v krátkom čase.

Pristupujúc k otázke rastúceho množstva povolání, podotýka, že ide vlastne o rast v počte ich názvov v rôznych výrobných. Keď použijeme skutočne vedeckú klasifikáciu, ukáže sa, že namiesto niekoľko tisíc povolání a špecializácií dostaneme 318, ktorým sa venuje viac ako 50 % pracujúcich v národnom hospodárstve Sovietskeho sväzu.

Akademik Strumilin ďalej poukazuje na to, že dokonca aj tí, čo ešte hovoria o prehľbovaní deľby práce v SSSR, musia priznať, že v súvislosti so zdokonaľovaním techniky miznú povolania späť s ťažkou nekvalifikovanou ručnou prácou, že spolu so špecializáciou zariadení dochádza i ku koncentrácii špecializovaných operácií, čím robotník prestáva byť subjektom výlučne fyzickej práce a je nútený vykonávať čoraz väčší počet funkcií duševnej práce. To ho nepochybne zblízuje s technickými a inžinierskymi kádrami. Už dnes teda môžeme jasne pozorovať tendencie, ktoré vy-

vrcholia v komunizme za podmienok najrozšírenejšej automatizácie, keď prechod od deľby práce k spĺvaniu špecializácií bude pravidlom a nie výnimkou.

(rr)

● DIELO AJ PRE FILOZOFOV. — Filozofia a matematika boli si vždy veľmi blízke a vzájomne sa plodne ovplyvňovali. Ba meno nejedného známeho matematika nájdeme aj medzi menami významných filozofov. Dnes, pri značnej špecializácii vied a bohatej diferencovanosti samej filozofie, zostal bezprostredný kontakt filozofie s matematikou hlavne v niektorých disciplínach, predovšetkým u logikov a pracovníkov v špeciálnych prírodovedných disciplínach. Avšak nielen im, ale aj záujemcom o dejiny vied a vývin vedeckého myslenia vôbec P. Labérenne odporúča do pozornosti novú prácu autorského kolektívu Nicolas Bourbaki *Základy dejín matematiky*¹. Podľa Labérenna ide o pozoruhodné a metodicky podnetné dielo nadaných matematikov (Nicolas Bourbaki je kolektívny pseudonym). Na rozdiel od bežného typu prác z histórie vied, ktoré bazirujú na detailoch svojich špeciálnych disciplín a neprenikajú za ne k celku ľudského vedenia, táto kniha podáva nielen vnútorný mechanizmus matematických objavov, ale odhaľuje aj ich historický dosah a základné historicko-vývinové tendencie. A preto toto dielo podľa Labérenna — napriek určitým, a na prvý pohľad značným nedostatkom (napr. neujasnenosť pojmu pravdy v matematike, nezakryvané sympatie k formalizujúcim tendenciám súčasnej matematiky a zaznávajúce tradičných foriem atď.) — vytvára presvedčivý obraz o vývine matematiky ako o vrcholne presnom nástroji ľudského poznania, schopnom chápať tak najvšeobecnejšie analógie, ako aj analyzovať veľmi zložité štruktúry.

(cv)

● V ČOM HĽADAŤ PODSTATU KULTÚRNEJ REVOLÚCIE? — Otázky kultúrnej revolúcie upútávajú v súčasnej dobe pozornosť mnohých teoretických pracovníkov u nás i v zahraničí. Medziiným sa diskutuje aj o podstate socialistickej kultúrnej revolúcie. Zaujímavú myšlienku v súvislosti s tým vyslovil mladý bulharský filozof Stojan Michajlov vo

¹ Nicolas Bourbaki, *Éléments d'histoire des mathématiques*, Paris, Herman 1960.

* Socekiz, Moskva 1959, 104 strán.